

אם כן

ע"פ דמקרא תורה

205

2) ע"פ ע"פ

1) אבימי מסכתא

המנוחה (ג) אבימי מסכתא... ולישלח ליה... מילתא טפיי

אבימי מסכתא איתעקרא איתעקר... קמיה דרב חסדא לאדכורי נמדיה... מילתא טפיי

3) אין זיקא ע"פ

אמר הבונה... דבר המורה על נתינת כבוד... מילתא טפיי

עמל התורה

4) אבימי מסכתא

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם (כו"ג)

"אם בחקתי תלכו יכול אלו המלות... מלות אמורות, הא שאינו אומר אם בחקתי תלכו אלא שיהו ישראל עמלים בתורה"

והענין בזה הוא, היות שגם אחר היגיעה... ההשגה אינה אלא בגדר מציאה... שהקב"ה ממציאה לאדם חלף עבודתו... ושיכר עמלו, וא"כ גם ע"י העמל והטורח... בהכשר ללימוד זוכה שיתגלו לו עמקי תורה והשגותיה, [והן אמנם שמצינו בגמ' (מנחות ק"ג ב) א"ל רב זריקא מ"ט לא קא מהדר מר, א"ל היכי אהדר ליה וכו' וההוא גברא על פלטר סמיק, וברש"י (בדף ק"ד, א, דה וההוא גברא): "אדידיה קאמר, דהא אפלטו סמיכנא ואין דעתי מיושב להשיב לו", וחזינן דגם טירדא מועטת מפסדת ההשגה, ונמצא דלימוד מתוך הרחבה ובלא טירדא

והנה מלבד מה שהמשיכה תורה לכל היעודים והברכות על ענין זה דעמל התורה, אף העמל והיגיעה כוחו גדול להביא להשגה בתורה, ולזכות על ידו להשגות גדולות, שכן מצינו במנחות (ח, ט): "אבימי תני מנחות בי רב חסדא וכו', אבימי מסכתא איתעקרא איתעקר ליה ואתא קמיה דרב חסדא לאדכורי גמרי, ולישלח ליה וליתיה לגביה, סבר הכי מסתייעא מילתא טפיי, וברש"י "מסתייעא מילתא - משום יעתי ומצאתי".

וטורח מהניא טפיי, וההרחבה מסייעת ללימוד. אכן הבדל גדול יש בזה, דהעמל והטורח שנעשה כולו לשם התורה הוא גדול כ"כ, שמכריע אף אפשרות של לימוד במנוחה ובלא טורח. אבל הטורח שאינו בשביל הלימוד עצמו, בכה"ג אין הצער הזה נחשב לעמל ויגיעה בלימוד התורה, ואינו מתייחס לגוף הלימוד, אך באמת צריך האדם להשתדל עם נפשו שלא ימנעו העמל והטורח את מנוחת נפשו, כדי שיהיו כידו שתי המדות כאחת, גם מעלת העמל וגם מעלת המנוחה.

וחנה היגיעה בתורה היא המביאה לידי השגה, ודבר זה מלבד שטבע הזכרים מחייבו, הנה היא ברית כרותה לישראל שלא תשוב היגיעה ריקס, וכפירוש הידוע במה דאמרו (מגילה ו, ב): "יגעתי ומצאתי תאמין", דגם אחר היגיעה הוא בגדר מציאה, והיינו דע"י היגיעה זוכים גם לדברים כגון אלה שאין בכח האדם להשיגם ע"י העמל. אכן, מעובדה זו זאנו למדים שלא רק היגיעה בעצם הלימוד מביאה לידי השגה, אלא גם הטורח עבור

אכן, בהאי מעשה דאבימי נראה דהיגיעה שהיתה שם לא היתה רק בעצם טורח ההליכה וההגליה למקום תורה של רב חסדא, אלא שעיקרה היה בהכנעה והענוה היתירה שגילה אבימי בלכתו למתיבתא של תלמידו ללמוד הימנו, כי עיקרה של יגיעה אינו רק ביגיעת בשר, אלא בכוחות הנפש ובהתגברות על מניעות הבאות ממדות

הלימוד אף שהוא בדבר שאין לו שייכות לגוף הלימוד, וכגון: ההליכה ללימוד, ג"כ גורם להשגה יתירה, ועד כדי כך חשובה היא יגיעה זו, שאף שמשורת הדין ומשום כבוד התורה היה לו לאבימי לקרוא לרב חסדא תלמידו שיבוא אצלו, וכמו ששאלו בגמ' "ולישלח ליה וליתיה לגביה", כ"כ הכריע שראוי לו ללכת, כדי שיהא הלימוד בא ע"י טורח.

5

וילקוט דברים רמז תתקמ"ב): "אתם יודעין כמה צער נצטערתי על התורה, וכמה עמל עמלתי בה, וכמה יגיעה יגעתי בה, כענין שנאמר ויהי שם עם ה' ארבעים יום, ונכנסתי לבין המלאכים, ונכנסתי לבין החיות, ונכנסתי לבין השרפים שאחד מהן יכול לשרוף את העולם כולו על יושביו, שנאמר שרפים עומדים ממעל לו, נחתי נפשי עליה, דמי נתתי עליה, כשם שלמדתי אותה בצער - כך תהיו למדן אותה בצער, מכל מקום הסיכה להתגלות הראשונה היתה פעולה קטנה כזו של עקימת צוואר, ורק בשלה זכה לגילוי זה, ומכאן נלמד עד כמה צריך לחוס על כל אפשרות של יגיעה.

וביחוד הוא כן ביגיעה במידת הענוה, שהרי הענוה יסוד מוסד היא לקנית התורה, ולא זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותם אלא מפני שהיו נוחין ועלובין (עירובין י"ג ב'), וזהו שרצה אבימי שיאה הלימוד בדרך הכנעה וענוה ובהכי מסתייעא מילתא טפי, דהיכא דהלימוד בעצמו הוא בענוה בודאי הוא דמסתייעא טפי.

6

ובאמת זוהי תכלית בריאת האדם דמה שנאמר (איוב ה' ז'): "אדם לעמל יולד" - היינו עמל תורה, ולא נאמר לתורה אלא לעמל תורה, דחשיבות התורה ופעולתה בנפש האדם היא בעיקרה זו המושגת ע"י עמל האדם, ותכלית בריאתו היא עמל התורה, שהרי באמת עיקר השגת התורה היא בעולמות העליונים, וגם קודם בריאתו הרי מלמדן אותו כל התורה, אלא שעיקר בריאתו בעולם הזה היא ע"מ שישגי על עמלו, ולכן מלבד מה שישולם לו פעלו יצליח בהשגתו, וגם ענין הזכירה והכיוון להלכה תלויים בכך, וזהו המכתן בבריאה.

וכך נאמר (תנחומא שמות) על הפסוק "ויאמר משה אסורה נא ואראה" (שמות ג, 2): "אמר ר' יוחנן ג' פסיעות פסע [ראה שמו"ד ה' פסיעות, ועיי"ש במפרשים], ריש לקיש אמר לא פסע אלא צוארו עיקם, אמר הקב"ה נצטערת לראות - חייך שאתה כראי שאגלה עליך, מיד "ויקרא מתוך הסנה". ונראה מכאן שאף כי היה משה רבינו ע"ה מוכן לנבואה ולגאולה, מכל מקום לא ניתן להשיגם בלי עמל מצדו, וגם עקימת צוארו נחשבת צער ויגיעה, ולולי כך לא היה מועיל כל דבר שבעולם, ולא זכויותיו של משה, ולא ההכרח לגאולה - ולא היה הקב"ה נגלה אליו, כי כל יגיעה חשובה והכרחית בכדי להשיג על ידה, ואפילו משה רבינו שאמר

7

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

מאמר תורה אור

חבל חיים 8

1 איהא במסכת סנה (דף ל"א) על מאי דכתיב והיה אמנות ערך וכו' אמנות זה סדר יודעים וכו' חכמה זה סדר קדשים, הנה ראה ראיתו שרבותו מסכת את הסדר הזה בשם חכמה יען שיש בו * רב חכמה מאד יותר משאר הסדרים, וכן אמרו בב"מ (דף ק"ט) כי כמיה לשחיפה קדשים הם ואקשי לו, וגם במדרש איתא על הפסוק מצח ה' ברא מאירת עינים זה סדר קדשים על שם שראו מאיר עינים בראכה, ועוד איתא בבראשית רבה ע"י הפסוק וירא אליהם את הארץ כי טוב זה סדר ויקרא שיש בו ולכות מרחות, הנה ראיתו בערה שהסדר הזה הוא עולם מאד שאין מצוי שיעמיק בו בהתבוננות לומר חזקה לשם עיונו בו (לכך נחמל מאלף מיוחדו רבו) ואפילו מי שגומר הש"ס לסדר אינו מצוי שיעמיק בו בהתבוננות לומר היטב כיאור הטוה והמסקנא להלכה רק בהעברה בעלמא ומקרא פרשת הקרבנות, ובאמת מה שהלכנו חז"ל בעניני ידועה הקרבנות כגון מה שאסרו במטלה ל"א כבר הקנינו להן סדר הקרבנות גם כן אין רובנו שיאמר הפסוקים ל"א ולא ידע פרושי וביאורו אלא שרבותו בכך קרבן וקרבן אופני הקרבנות וכמו שכתב רבינו בחיי בפרשה צו וכן הבאר שבע בהקדמה לספר (הערתו לקמן), וכ"כ בספר מעין גנים דמה שאחז"ל כל העוסק בתורה עולה כאלו הקריב עולה ובתורת הטאת כאלו הקריב חטאת אין רובנו כפושטן בקריאת פרישות הקרבנות לכך כמי שבנינוס הבין העם אלא הכינה שלומר רדינים הנאמרים בערה ובחמאת ובשאר קרבנות הייט בעצמי סדר קדשים (ובן פירש"י שם בהד"א) ומה שנאמר כשי ע א"ח שלאחד קריאת הפרשיה יאמר יה"ד כאלו הקרבנות וכו' היינו איהם שאינם יודעים לומר ולהבין אבל לכו שנתן לו הקב"ה לב ללמד מצוה כלמדי סדר קדשים כדי שאם יוכה ידע הנינים שם כל קרבן ומרבן באשר אנו מתבנים בכל יום על ביאת משיחנו ובכ"ז בח"מ, ומהו מוכיח מה שאמרו כל העוסק בתורה עולה וכו' ולא אמרו כל הקורא בפרישת עילה וכו' אלא ודאי לרמוז על כוונתו ע"ש עמ"ס ירכ"ב שרע האדם יחל מצוה לימוד עניני הקרבנות העתקתי מפי ספרים אחרים ופירשתי עילה וכו' אלא ודאי לרמוז על כוונתו ע"ש עמ"ס ירכ"ב, ומלבד כל זה הלימוד הזה הוא באופן היותר נעלה וקדוש מאד שאינו מצוי בו הלימוד שלא לשמה אלא כדי לידע הנינים הן להתבונן בהלכותיו וגם ע"י וכו' את כבוד ה' שהיה מוכיח קדם ביטח המקדש ובכ"ז של ישראל ומשחיזק שיהיה הן שמתעב לציין וכמי שכתב בספר מעין גנים, ופניו ששפוטו לומר את האמת ללמדו הלכות הקרבנות, שהוא מספר ויקרא קראתי שם

2

והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלה אשר מעלו בו
 ואף אשר הלכו עמי בקרי, אף אני אלך עמם בקרי וגו'. (כ"ו מ. מא.)
 ולכאורה קשה מאד. הלא הכתוב אומר והתודו את עונם, וא"כ
 מכיון שהתודו, הלא על הקב"ה לפחול, וא"כ למה ילך עמם בקרי? אלא
 כאן מלמדנו הכתוב, כי ויודיו בלא תשובה וחרטה וכבלה על להבא אינו
 כלום. מכיון שהמה רק מתודים על המעל שמעלו בד', אבל אינם מקבלים
 ע"ע על להבא שלא ילכו עמו עוד בקרי, לפיכך לא הועילה תשובתם ה)

12
 א"כ

ה) ופעם בימי התשובה כשאמרו סליחות בישיבה. השתיק פתאום את הצבור.
 ואמר "מה מועילה אמירת הסליחות לספר להקב"ה שחטאנו לו. הלא לפניו
 גלוי וידוע זאת. העיקר הוא לקבל על עצמנו שלא נשוב לכסלה". ועוד את
 העם לתשובה.

13
 ה' ז' ט'
 פ"א

ובענין בקשת הסליחה על העונות, ה"י מפרש פרוש התפלה שאנו
 אומרים בעשי"ת. אינו מלכנו סלח ומחל לכל עונותינו. ואח"כ אינו מלכנו
 מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו.
 הגנה מכיון שכבר בקשנו הבקשה הראשונה מחילה וסליחה על כל העונות.
 אין מקום לבקשה השני' למחוק כל החובות. הלא עלינו לקוות כי נתקבלה
 התפלה הראשונה של "סלח ומחל לכל עונותינו".

אמנם ישנם שני מיני עכרות. א) עכרות שהאדם עבר עליהם בפועל.
 כמו חלול שבת. גנבה וגולה ועוד. ב) עכרות שאדם נתפס עליהם על שלא מיחה
 באחרים העושים. ומתוך שלא מיחה נקראת על שמו (שבת נ"ד) והוא כמו ערב
 תחתום על השט"ת. ואי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי.
 הגנה מתחלה אנו מבקשים על כהילה העכרות. שאנו בעצמנו עשינו

בפועל. סלח ומחל לכל עונותינו. ואח"כ אנו מתפללים שימחוק ה' ברחמי
 המרובים את החתימה מעל שטרי חובות שערכנו בעדם. לבל נתפס חלילה עבורם.

וכה ה"י מפרש את הבקשה של אינו מלכנו כתבנו בספר זכיות.
 לכאורה, הבקשה הזאת אין לה באור, אם זכינו להכתב בספר זכיות -
 נכתב. ואם עונותינו רבו למעלה. ממילא שאין מקום להכתב בספר זכיות.
 אמנם ישנן כמה מצות שאנו עושים אותן שלא לשמן. לא לשם השי"ת
 אלא לשם כבוד. להתייהר ולהתפאר. ומצות כאלו אין מקומם בספר זכיות. כי
 הלא כונת עשייתן הוא לא לשם השי"ת. אלא לשם כונה ופנ"י עצמית.
 אבל הקב"ה ברוב חסדיו יכול לכתוב גם את המצות הללו בספר זכיות.
 וידין אותנו לכף זכות. כי אם אמנם עשינו המצוה לשם כבוד או נטי' אחרת.
 אבל תנאי המקום גרמו לזה, או המצב גרם לזה או טרדות הפרנסה היו בעוכרנו.
 ולזה אנו מתפללים. כתבנו בספר זכיות. כלומר טהר מחשבותינו להסיר את
 הסיג והפסולת שערכנו במצות הללו. עד שיצורפו ויוכלו להצט"ף למצות שעשינו
 לשמה, וירבו זכיותינו ויוציא לאור צדקתנו.

זכרנו להיים וגו' למענך א' חיים. אנו מבקשים מאת
 השי"ת שיתן לנו חיים. וכי זה יהי' לטובת השי"ת, כי נוכל לפרוע את חובותינו
 שאנו חייבים לו. כמו הסוחר המבקש גמ"ח למען יוכל להמשיך מסחרו ולשלם
 לנושיו. והה' למענך א' חיים.

ופעם באר את הכתוב ישע"י י"א ט' ומלאה הארץ דעה את
 ד' כמים לים מכסים. ואמר, כשנוסעים על הים אנו רואים רק מים
 המכסים כל הנמצא בים. גם בקרקע הים ישנם הרים ובקעות. אבל קיון שהמים
 מכסים אותם אינם נראים לעין רואה.
 וכן הענין בדעה. כעת קיימות בעולם דעות מדעות שונות. וכשם שאין
 צרופי בני אדם דומים זל"ז. כך אין דעותיהם שוות. הדעות הגן בבחינת הרים
 ובקעות... אבל כשיערה ר' רוח ממרום והארץ תמלא דעת ד', אזי יכירו וידעו
 כל יושבי תבל, כי ד' הוא לבדו בשמים ובארץ. וכל הדעות תהיינה שוות בזה.
 כמו המים המכסים על כל הנמצא בים. וההר והבקעה אינם נראים מבחוץ.

ראיתי במכתב שכתב רבינו בעל ה"תניא" לרבינו מברדיטשוב. זכותם תגן עלינו בשנת
 תקס"ב. בעת שבשרו שיצא לחפשי ממאסרו בטרבורג. וה"ל "אגודה ואדברה עצמי
 מספר, כי הפליא והגדיל ה' לעשות בארץ. ומי אנכי, שפל אנשים כמותי שהביאני היעד
 הלום, שנתגדל ונתקדש שם שמים על ידי זכר. אך מאת ה' היתה זאת. לגלגל זכות על ידינו
 בזכות הארץ הקדושה ויושביה. היא שעמדה לנו ותעזר לנו בכל עת. להרחיב לנו מצר
 ולחלצנו ממיצר" עכ"ל הציריכים לעונינונו.

14
 הקב"ה
 ס"א
 הקני"ט

4

16) אגמית לתת כה

15) עמ

1 ולמדתי מתוך דבריו הקדושים ממש דבר חדש שלא ידעתי עד כה, ולא ראיתי עוד בשום ספר — שכומן שהאדם הישראלי הוא בצרה, ר"ל, ויכול להנצל מהצרה בזכות ארץ ישראל ויושביה, כאשר כתב בפירושו: "זכות ארץ ישראל ויושביה — היא שעמדה לנו ותעזור לנו בכל עת, להרחיב לנו מצר ולחלצינו ממיצר", ע"ל. הרי, דהיא שעמדה לו, וגם כתב שתעזור לנו בכל עת שאנו בצרה, ר"ל, להרחיב לנו מצר ולחלצינו ממיצר. וכבר העיד לנו רבו של מרן בעל ה"תניא" ז"ל, ה"ה רבינו הקדוש ה"ר ר' בער זי"ע ממעוזו ז"ל, בצוואתו שכתב לבנו ז"ל, כי חכמתו (של מרן בעל ה"תניא") וכינתו ודעתו הם עד אין חקר, ושקול דעתו הראשון הוא נכואה קטנה, ואך למותר להביע ולספר את גדולת רבינו בעל ה"תניא", כי מי לא יידע ערכו וגדולתו מני שנות דור, ולא הזכרתי את גדולתו רק לענין הדבר החדש

1 בחמישים שקל כסף. כמו הערכך היותר גדול של נפשות. נפלא הדבר שבשני דברים לא סמכה תורה על שמאים (כנראה מפני שאין בכח האדם לדעת את הערך האמיתי שלהם) ונתנה להם ערך קצוב לטוב ולרע בעיני האדם, היינו ערך נפש היהודי וערך אדמת הקודש. והערכך נפשות מתחשבת התורה בשנים (ר"ל כמה שנים חי כיהודי וכמה שנים יחי כזה) וכן בשדה אחוזה — כמה שנים יהי ביד הקונה עד שתצא ביוכל. והדמיון בין ארץ הקדש לגוי קדוש מתבאר בזה. שא"י היא בעיני ה' כבריה חיה, שיש לה שבת בפ"ע (שבת הארץ). מקיאה את החוטאים, תובעת עלבונה (מי שלא הודה בארצו לא יקבר בארצו, עיי' שמות ב' י"ט מה שהבאנו בשם דב"ר פ"ב)

שלמדתי מדבריו הקדושים. ואם שלא ראיתי עוד כחז"ל וכשאר ספרינו הקדושים ענין זה, שזכות ארץ ישראל מגינה עלינו לחלצינו ממיצר, וזאת בדבריו הקדושים הנ"ל, אבל נאמנו עלינו דברי רבינו מאד, כי כל דבריו ברוח הקודש נאמרו.

1 א) בל"ג בטומר מתחילים לספור השליש האחרון זימיו הספירה, ומצוה בספרים כי בשליש האחרון יש חור חוזר משבועות, שביום כזה כבר יש בו הארבע מזמן מתן תורתנו, וזימיו כזה מתחיל עיקר הכנה לחג שבועות ולקבלת התורה, כי ימי הספירה נחלק לג' חלקים, לג' שלישים, והם נגד הג' דברים שעליהם כוונת עומד, תורה ועבודה וגמ"ח, וזימיו הספירה לריך האדם להכין עצמו לקבלת התורה בכל אלו הג' ענינים, ובשליש האחרון עיקר העבודה הוא להבין עצמו בתורה, וזאת גם כשילאו זימיו ממנרים התחילו להכין עצמם לקבלת התורה ביותר מל"ג בטומר, שבל"ג בטומר התחיל ירידת המן לכלל ישראל, וכמו שאיתא בדרשות חת"ם שכת"ו צא"י הופסקה הכרחה וגי' ימים לא חללו עד שצח"י אייר ירדה המן, וידוע מאמר חז"ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, שטיי המן מזדככה נופן של ישראל שיכיו ראויים לקבל התורה, נמצא שפיקר הכנה לקבלת התורה התחיל בל"ג בטומר, ולריך האדם להכין עצמו לקבלת התורה ועיי' יגיעה בתורה ולימוד התורה בהחמדה, ועיי' עבודתו באלו הי"ז ימים עד שבועות, (אין טוב אלא תורה), יכול האדם לזכות לקבלת התורה בשבועות.

11 ואחר בינוני בספרים, האיר ה' עיני ושכלי למצוא מקור נאמן לדברי רבינו הנ"ל, ומתורת משה רבינו בעצמו למדתי זאת. בפרשת כחתי כתיב: "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור", וכבר עמדו רבותינו במד"ר (שם) מה ענין הארץ לכאן, עיי"ש מה שאמרו בזה. אבל לדברי רבינו ז"ל מוכן היטב, כי עיין ברש"י.

12 שם, שכתב: "למה נמנו אחרונתי? — כלומר, כדאי הוא יעקב הקטן לכך, ואם אינו כדאי — הרי יצחק עמו, ואם אינו כדאי — הרי אברהם עמו", עיי"ש. ועפ"י יש להוסיף, דאף אם כולם אינם כדאיים, והיינו באופן דתמה זכות אבות ח"ו, אבל "והארץ אזכור" — דזכות ארץ ישראל תחלצם ממיצר. נמצא, דיש מקור טהור לדברי רבינו ז"ל בתורה הקדושה עצמה.

13 דזכות ארץ ישראל עומדת מעל לכל הזכויות שיש לנו, וגדולה אפילו מזכות אבות, ואף אם הם לא יועילו לנו, היא תגן עלינו לחלצינו ממיצר בכל עת שאנו נתונים בצרה, ר"ל. והלום מצאתי עוד במכילתא פרשת בשלח¹⁰, בפסוק "מה תצק עלי, דבר אל בני ישראל ויסעו" — "ר' ישמעאל אומר: בזכות ירושלים אני קורע להם את הים שנאמר" וכו', עיי"ש. הרי, דהוי בעת צרה, וזכות ירושלים עומדת להם, והוא פלא, מה ענין ירושלים להתם?

14 אבל הוא הדבר שריבר לנו רבינו בעל ה"תניא" הנ"ל, דזכות ארץ ישראל עומדת לנו בכל עת שאנו בצרה לחלצינו ממיצר. וכבר ידוע מחז"ל במדרש¹², דלפעמים נקראת ארץ ישראל בשם "ירושלים", דהיא מרכז ארץ ישראל, וכן הוא במדרש הנעלם בזהר פרשת וירא¹¹, דכל ארץ ישראל בכלל ירושלים היא, עיי"ש. הרי דדברי רבינו בעל ה"תניא" מבוארים בתורה במקרא מפורש ובמדרש חז"ל, ודבריו אמיתיים כמה שפי הגבורה.

15 והואיל שכן, בעת שאנו בני ישראל בצרה גדולה, רחמנא ליצלן במהרה, והצרות משתרגות על צווארינו ומתחדשות לא רק מיום ליום אלא משעה לשעה, אם אמרתי לספר — לא יספיקו לנו הגליונות, ואני מניח את הסיפור הזה לכותבי קורות הדורות, והעיקר לדידי לזכור שאנו בצרה גדולה, ר"ל, ואין לנו יום שאין קללחו מרובה מחבירו, על בן ברדאי שאנו צריכין בעת לזכותה דארצינו הקדושה להגן עלינו ולשמרנו ולהרחיב לנו מצר ולחלצינו ממיצר.

16 וכבר ספרה לנו התורה הקדושה מיעקב אבינו ע"ה, בשעה שהיה בצרה נדר גדול לאלקיו, כדכתיב: "וידר יעקב נדר לאמר: אם יהיה אלקים עמדי, ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך, ונתן לי לחם לאכול וכגד ללבוש, ושכתי בשלום אל בית אבי" וכו'¹⁴, חז"ל אמרו: "מאי לאמר" — מכאן שנודרין בעת צרה¹⁵, כמו כן אני, שכעת כלל ישראל בצרה, ר"ל, ואני שעוררתי ה' לראות את דברי רבינו הקדוש בעל ה"תניא" הנ"ל, דזכותה דארץ ישראל מרחיבה לנו מצרותינו ומחלצינו ממיצר, קיימתי בעצמי דברי חז"ל הנ"ל, שלמדו מדבריו של יעקב

28 ב) בל"ג בטומר היולול דרשב"י, בשב"י ב"י בבחינת אוכל המן, שה"י במשכה י"ד שנה ויחדמו לו מן השמים מים ועץ חרוצין שממנה היו 20 כל הימים שה"י במערה, כי רשב"י שעל ידו היו התגלות תושבתי"ם, שה"י תלמוד של רש"י, שרע"ק הוא היסוד של תושבתי"ם, כינה סתומה אליבא דרשב"י, ורשב"י ה"י תלמודו, ועל ידו היו התגלות חלק הסוד בתורה, ולא ה"י אפשר התגלות הזאת רק בחופן שיכ"י בבחינת אוכלי המן, ולכן שייך היולול דרשב"י דייקא לל"ג בטומר, שבחינתו היום התחילה ירידת המן כמו שכבר הזכרתי בשם החת"ם, ורשב"י שה"י בבחינת אוכל המן נסתלק בל"ג בטומר.

17) וכו' צ"ע